

Pojęcia kluczowe: *kara łączna, nowelizacja, przepisy przejściowe, reguły intertemporalne*

Artykuły

Jan Kluza

ASPEKTY INTERTEMPORALNE KARY ŁĄCZNEJ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM ZMIAN WYNIKAJĄCYCH Z NOWELIZACJI KODEKSU KARNEGO Z 19.06.2020 R.

Artykuł porusza kwestię związaną z dokonaną z dniem 24.06.2020 r. nowelizacją Kodeksu karnego z 19.06.2020 r. w zakresie zasad orzekania kary łącznej. Mimo krótkiego okresu od wejścia tych przepisów w życie spotkać już można pierwsze orzeczenia podnoszące wątpliwości związane z interpretacją przepisów przejściowych zawartych w ustawie z 19.06.2020 r. Ze względu zaś na kierunek zmian dokonanych tą ustawą kwestia ta ma zasadnicze znaczenie. W tym zakresie należy wskazać, że art. 81 ustawy z 19.06.2020 r. zawierający przepisy przejściowe nie ma charakteru bezwzględnego i w zakresie w nim nieuregulowanym znajdują zastosowanie ogólne reguły przepisów przejściowych, co szczegółowo zostanie przedstawione w artykule.

Przepisy dotyczące kary łącznej zawarte w rozdziale IX Kodeksu karnego¹ w ciągu ostatnich kilku lat były w sposób istotny nowelizowane. Ze względu na ich niewątpliwie materialny charakter przepisy te muszą respektować konstytucyjny zakaz retrospektywnego stosowania surowszej ustawy karnej². Przepisy dotyczące kary łącznej jako będące elementem stanu prawnego obowiązującego w chwili popełnienia czynu zabronionego muszą być odnoszone właśnie do chwili popełnienia tego czynu. Istotą jednak kary łącznej jest spięcie węzłem

¹ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2021 r. poz. 2447 ze zm.), dalej k.k.

² W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013, s. 123.

kary łącznej przestępstw pozostających ze sobą w realnym zbiegu (tzw. konkurencja przestępstw – *concursum delictorum*)³, czyli, jak stanowi obecnie art. 85 § 1 k.k., popełnienia przez sprawcę dwóch lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z nich. Konsekwencją tego jest łączenie kar za czyny popełnione w ramach obowiązywania odmiennych stanów prawnych, co ma szczególne znaczenie w kwestii odmiennego uregulowania przesłanek orzekania kary łącznej zawartych w art. 85 k.k., który w ramach nowelizacji w latach 2015–2020 uległ istotnym modyfikacjom.

W związku ze zmianami wprowadzonymi w obszarze rozdziału IX Kodeksu karnego, skupiając się na ostatnich nowelizacjach, wyróżnić należy trzy okresy istotne z omawianego punktu widzenia:

- do 30.06.2015 r., tj. do czasu wejścia w życie ustawy z 20.02.2015 r.⁴,
- od 1.07.2015 r. do 23.06.2020 r. oraz
- od 24.06.2020 r., tj. od momentu wejścia w życie ustawy z 19.06.2020 r.⁵

Na powyższe nakłada się także zmiana dokonana ustawą z 11.03.2016 r.⁶, a także dwa wyroki Trybunału Konstytucyjnego dotyczące niekonstytucyjności art. 87 § 1 k.k. i uchylonego art. 86 § 4 k.k.⁷ Szczególnie na gruncie ostatniej nowelizacji art. 85 k.k. powstały wątpliwości co do właściwego stosowania reguł intertemporalnych ze względu na nieprecyzyjne przepisy przejściowe, a także nieprawidłową ich wykładnię. Wyrazem tego jest skierowane do Sądu Najwyższego zagadnienie prawne przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie dotyczącego relacji art. 4 § 1 k.k. do art. 81 ustawy covidowej⁸. Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały, niemniej jednak stwierdził, że „przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 nie wyłączają stosowania art. 4 § 1 k.k. w sytuacji, gdy tylko jedna z kar, których połączenie sąd rozważa w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącz-

³ J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2020, s. 459.

⁴ Ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396), dalej ustawa z 2015 r.

⁵ Ustawa z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. poz. 1086), dalej ustawa covidowa.

⁶ Ustawa z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437).

⁷ W tym zakresie zob. J. Kluz, *Zasady orzekania kary łącznej na skutek wyroków Trybunału Konstytucyjnego K 14/17 i P 20/17*, „Prokuratura i Prawo” 2020/10–11, s. 160.

⁸ Zagadnienie prawne zarejestrowane pod sygnaturą I KZP 2/21 o treści: „Czy przepis art. 81 ustawy z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2020 r. poz. 1086) wyłącza stosowanie art. 4 § 1 Kodeksu karnego w sytuacji, gdy tylko jedno ze skazań stało się prawomocne do dnia 23.06.2020 r. łącznie lub po tej dacie?”.

nego, została prawomocnie orzeczona do 23.06.2020 r. albo po tej dacie”⁹. Sąd Najwyższy nie odniósł się jednak konkretnie do dokonanych zmian, co zostanie rozwinięte w dalszej części.

ZMIANY W ZAKRESIE KARY ŁĄCZNEJ W LATACH 2015–2016 I REGUŁY INTERTEMPORALNE

Dla właściwego przedstawienia kwestii stosowania reguł intertemporalnych w zakresie kary łącznej wynikłych ze zmian dokonanych w 2020 r. konieczne jest najpierw przedstawienie zmian w tym zakresie dokonanych w latach 2015–2016. W istotnej bowiem części nowelizacja art. 85 k.k. dokonana 24.06.2020 r. sprowadza się do odwrócenia nowelizacji z 1.07.2015 r. Artykuł 85 k.k. do 30.06.2015 r. stanowił, że jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa. Brzmienie tego przepisu jest tożsame z obecnym brzmieniem art. 85 § 1 k.k. ustalonym z dniem 24.06.2020 r.

Na podstawie nowelizacji z 1.07.2015 r. zmieniony został art. 85 k.k. poprzez wprowadzenie do jego treści § 3, który określał materialne przesłanki łączenia kar w sposób negatywny. Zgodnie z tym przepisem podstawą orzeczenia jednej kary łącznej nie mogła być kara wymierzona za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu, a przed zakończeniem wykonywania innej kary podlegającej łączeniu z karą wykonywaną w chwili popełnienia przestępstwa, lub karą łączną, w skład której wchodzi kara, która była wykonywana w chwili popełnienia czynu. Przepis ten następnie został zmieniony w 2016 r., przy czym niezmienną została merytoryczna negatywna przesłanka łączenia kar, zgodnie z którą jeżeli po rozpoczęciu, a przed zakończeniem wykonywania kary lub kary łącznej sprawca popełnił przestępstwo, za które orzeczono karę tego samego rodzaju lub inną podlegającą łączeniu, orzeczona kara nie podlega łączeniu z karą odbywaną w czasie popełnienia czynu. Ponadto wprowadzono art. 85 § 3a, zgodnie z którym jeżeli kara wykonywana lub orzeczona, o której mowa w § 3, stanie się następnie podstawą orzeczenia kary lub kar łącznych, zakaz łączenia kar odnosi się również do tej kary lub kar łącznych. Zmiana ta podyktowana była nieścisłością w brzmieniu dotychczasowego art. 85 § 3 k.k.¹⁰ Istotą tej regulacji był „zamiar wykluczenia sytuacji, w której sprawca kolejnego przestępstwa popełnionego w trakcie wykonywania wcześniej orzeczonej kary jednostkowej lub kary łącznej (...) pozostawałby – w pewnych układach procesowych – faktycznie bezkarny ze względu na konieczność zastosowania zasady absorpcji z uwagi na górną granicę rodzajową kary wyznaczającą granice wymiaru kary

⁹ Postanowienie SN z 13.10.2021 r. (I KZP 2/21), LEX nr 3240557.

¹⁰ M. Gałązka (w.): A. Grześkowiak, K. Wiak, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 600.

łącznej”¹¹. Dokonana zatem zmiana w stosunku do wcześniejszego stanu prawnego w istotny sposób na korzyść sprawcy przesuwiała granicę dopuszczalności łączenia kar, albowiem momentem granicznym od 1.07.2015 r. było rozpoczęcie odbywania kary, a nie nieprawomocny wyrok co do tego przestępstwa, co siłą rzeczy musi nastąpić znacznie później.

Rozwiązanie problemów intertemporalnych ustawodawca zawarł w art. 19 ustawy z 2015 r., zgodnie z którego ust. 1 przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu nadanym tą ustawą nie stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, chyba że zachodzi potrzeba orzeczenia kary łącznej w związku z prawomocnym skazaniem po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy. W art. 19 ust. 2 zawarto z kolei rozwiązanie, na gruncie którego jeżeli prawomocnie orzeczona przed dniem wejścia w życie tej ustawy kara łączna była wyższa niż górna granica wymiaru kary łącznej określona w Kodeksie karnym, w brzmieniu nadanym tą ustawą, wymierzoną karę łączną obniżało się do górnej granicy wymiaru kary łącznej określonej na podstawie nowych przepisów. Z powyższego wynikało zatem, że dotychczasowe zasady łączenia kar miały zastosowanie w dalszym ciągu, lecz jedynie do takich sytuacji, w których łączeniu miałyby podlegać kary prawomocnie orzeczone przed 1.07.2015 r. W przypadku zaś konieczności łączenia tego rodzaju kar z karami prawomocnie orzeczonymi od dnia 1.07.2015 r. art. 19 ust. 1 *in fine* ustawy z 2015 r. nakazywał stosować przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym od 1.07.2015 r. Zatem w przypadku, gdy chociażby jeden z wyroków skazujących uprawomocnił się po 30.06.2015 r., zasady łączenia kar określać będzie brzmienie art. 85 k.k., w szczególności jego § 3 obowiązujący od 1.07.2015 r.¹² Przykładowo, chociażby drugi z czynów prawomocnie osądzonych przed 1.07.2015 r. został popełniony już po nieprawomocnym skazaniu za pierwszy z czynów, to w razie kolejnego, trzeciego skazania, które uprawomocniłoby się po 30.06.2015 r., wszystkie te trzy skazania podlegałyby łączeniu w razie wymierzenia kar tego samego rodzaju lub innych podlegających łączeniu, ponieważ nie zachodziłaby w stosunku do żadnego z tych skazań negatywna przesłanka z art. 85 § 3 k.k., tj. nie zostałby on popełniony po rozpoczęciu odbywania kary.

Reguła zawarta w art. 19 ust. 1 ustawy z 2015 r. nie wyłącza jednak ogólnych reguł dotyczących zmiany ustawy w czasie wynikających z art. 4 § 1 k.k. Wyraz temu dał Sąd Najwyższy, stwierdzając, że „obowiązek uwzględnienia reguły intertemporalnej z art. 4 § 1 k.k. będzie miał miejsce jedynie w sytuacji, gdy co najmniej jeden z wyroków objętych postępowaniem o wydanie wyroku łącznego uprawomocnił się po dniu 30.06.2015 r. W sytuacji zaś, gdy wszystkie kary zostały prawomocnie orzeczone do dnia 30.06.2015 r. – unormowanie zawarte

¹¹ P. Kardas (w): *Kodeks karny. Część ogólna*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2016, t. 1, komentarz do art. 53–116, s. 475–476.

¹² M. Sławiński, *Intertemporalne zagadnienia nowelizacji przepisów o karze łącznej. Wybrane problemy w kontekście art. 19 ustawy nowelizującej z 20.02.2015 r.*, „Palestra” 2015/7–8, s. 148.

w art. 19 ustawy z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 396) wyłącza stosowanie art. 4 § 1 k.k.¹³. Wynika to z faktu, że „przepisy dotyczące kary łącznej pozbawienia wolności jako przepisy materialne podlegają co do zasady regule zawartej w art. 4 § 1 k.k.”¹⁴. W związku z tym reguła z art. 19 ust. 1 ustawy z 2015 r. stanowi przepis szczególny w stosunku do art. 4 § 1 k.k. wyłączający jego zastosowanie jedynie w odniesieniu do sytuacji, kiedy wszystkie podlegające łączeniu kary zostały prawomocnie orzeczone przed dniem 1.07.2015 r. W tej sytuacji zastosowanie znajdą przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego obowiązujące przed 1.07.2015 r., chociażby sąd miał wydawać w stosunku do tych skazań wyrok łączny po tej dacie. Innymi słowy, „w sytuacji, w której co najmniej jeden wyrok objęty wyrokiem łącznym uprawomocnił się po dniu 30.06.2015 r. znajdzie zastosowanie przepis art. 4 § 1 k.k. (*arg. ex art. 19 ust. 1 in fine* ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r. poz. 396). Oznacza to, że ustawa obowiązująca poprzednio będzie stanowiła podstawę orzeczenia kary łącznej tylko wtedy, gdy będzie ona względniejsza dla skazanego, przy czym reguła ta obejmuje również ewentualną względność tzw. ustawy pośredniej”¹⁵. O tym zaś, który z tych dwóch stanów prawnych w takim układzie będzie względniejszy dla skazanego, decyduje analiza wszystkich elementów składających się na wymiar możliwej do orzeczenia kary łącznej¹⁶.

ZMIANY ZASADY ORZECANIA KARY ŁĄCZNEJ Z 2020 R.

Inaczej w porównaniu do rozwiązania przyjętego w ustawie z 2015 r. ustawodawca uregulował kwestie intertemporalne w ustawie z 19.06.2020 r. Nie wdając się w tym miejscu w szczegółowe omówienie dokonanych zmian, trzeba jednak zaznaczyć kierunek zmian dokonanych tą nowelizacją¹⁷. Na gruncie bowiem tej ustawy zmieniono brzmienie art. 85 § 1 k.k. na brzmienie odpowiadające treści art. 85 k.k. sprzed 1.07.2015 r. Instytucja kary łącznej *ipso iure* nie musi oznaczać premii dla skazanego dopuszczającego się wielu przestępstw, ustawodawca zaś świadomie może uregulować jej kształt w sposób niekorzystny dla skazanego¹⁸. Zgodnie zatem z obecnym art. 85 § 1 k.k., jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną,

¹³ Postanowienie SN z 29.09.2020 r. (V KK 209/20), LEX nr 3081302.

¹⁴ D. Kała, M. Klubińska, *Kara łączna i wyrok łączny*, Kraków 2017, s. 132.

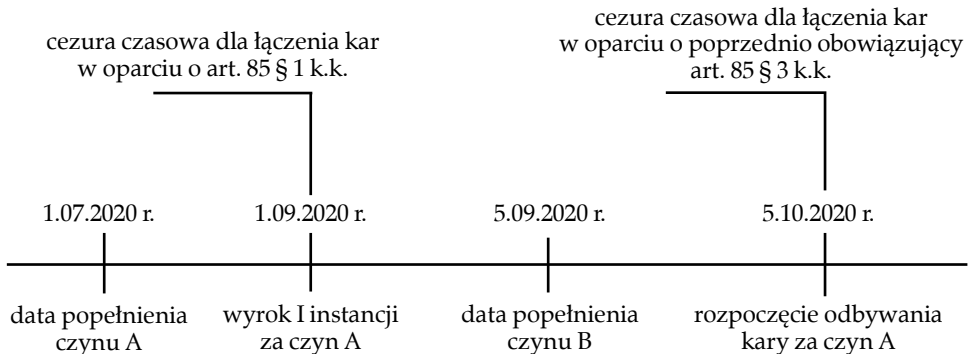
¹⁵ Postanowienie SN z 16.02.2017 r. (II KK 347/16), OSNKW 2017/8, poz. 42, LEX nr 2284181.

¹⁶ W. Wróbel, *Aktualne problemy intertemporalne okresu przejściowego po wejściu w życie ustawy z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw – cz. 1*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2015/3, s. 72.

¹⁷ Zob. szczegółowo J. Mierzwińska-Lorencka, *Tarcza 4.0 a zmiany w regulacjach dotyczących kary łącznej*, Warszawa 2020, LEX/eL, teza 4.

¹⁸ J. Giezek (w:) *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021, s. 668–669.

biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa. W związku z tym w zakresie dopuszczalności łączenia kar zastosowanie znajdują poglądy doktryny i orzecznictwa wyrażane na gruncie art. 85 k.k. przed 1.07.2015 r. Ponadto w art. 86 § 1 k.k. wyeliminowano możliwość orzeczenia kary łącznej z zastosowaniem zasady pełnej absorpcji, ponieważ przepis ten przewiduje, że karę łączną wymierza się w granicach powyżej najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy. *De lege lata* zatem dolna granica kary łącznej musi być wyższa o miesiąc (w odniesieniu do kary pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności) lub o jedną stawkę dzienną grzywny od najsurowszej kary jednostkowej¹⁹. Istotną nowością jest także nowo dodany przepis art. 91a k.k., zgodnie z którym wydaniu wyroku łącznego nie stoi na przeszkodzie, że poszczególne kary wymierzone za należące do ciągu przestępstw lub zbiegające się przestępstwa zostały już w całości albo w części wykonane. Przepis art. 71 § 2 stosuje się odpowiednio. W dotychczasowym stanie prawnym (tj. przed 24.06.2020 r.) łączeniu nie mogła podlegać kara, która w momencie orzekania nie podlegała już wykonaniu ze względu na to, że została wykonana²⁰. Wprowadzony art. 91a k.k. zrywa z tą zasadą, co może budzić uzasadnione wątpliwości ze względu na premiowanie w ten sposób skazanego dopuszczającego się kolejnych przestępstw. Niemniej jednak zmiany wprowadzone ustawą z 19.06.2020 r. wobec ich abstrakcyjnego porównania do stanu prawnego wcześniej obowiązującego stanowią zaostrzenie polityki karnej w zakresie wymierzenia kary łącznej. Przemawia za tym fakt przesunięcia cezury czasowej, w ramach której możliwe jest łączenie kar, co obrazowo przedstawiono na poniższym schemacie.

Z powyższego schematu jednoznacznie wynika, że kara orzeczona za przestępstwo B w oparciu o obecne uregulowanie art. 85 § 1 k.k. nie może podlegać łączeniu z karą orzeczoną za przestępstwa A, albowiem zostało ono popełnione po nieprawomocnym skazaniu za czyn A. Sytuacja przedstawiałaby się inaczej,

¹⁹ Ł. Pohl (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2020, s. 639.

²⁰ P. Kardas (w:) *Kodeks karny...*, red. W. Wróbel, A. Zoll, s. 469.

gdyby nadal obowiązywał art. 85 § 3 k.k., który to w tej sytuacji umożliwiałby powiązanie węzłem kary łącznej skazania za czyn A i B, ponieważ czyn B został popełniony przed rozpoczęciem odbywania kary za czyn A.

PRZEPISY INTERTEMPORALNE USTAWY Z 19.06.2019 R.

W stosunku do dokonanej zmiany zasadniczego zatem znaczenia nabiera prawidłowe zastosowanie reguł intertemporalnych. Podobnie jak w ustawie z 2015 r., również w ustawie nowelizującej z 2020 r. ustawodawca zawarł stosowną regułę kolizyjną. Trzeba jednak dodać, że w tym zakresie przepisy przejściowe sformułowane zostały w sposób nieprecyzyjny. Zgodnie bowiem z art. 81 ust. 1 ustawy z 19.06.2020 r. przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego, w brzmieniu dotychczasowym, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy. Zgodnie zaś z ust. 2 tego artykułu przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego, w brzmieniu nadanym tą ustawą, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy. Ustawa, o której mowa, weszła w życie 24.06.2020 r. Z brzmienia art. 81 ust. 1 i 2 ustawy covidowej wynika, że ustawodawca uregulował przepisy właściwe dla okresu przed 24.06.2020 r. i po 24.06.2020 r. Tym samym ustawodawcy „umknęło” uregulowanie stanu prawnego dla skazań prawomocnie orzeczonych w dniu 24.06.2020 r. Wynika to z faktu, że ani ustęp 1, ani ustęp 2 nie obejmują daty 24.06.2020 r., ponieważ ustęp 1 posługuje się sformułowaniem „przed dniem wejścia w życie ustawy”, a więc przed 24.06.2020 r., ustęp 2 zaś sformułowaniem „po dniu wejścia w życie ustawy”, a więc po 24.06.2020 r. Skoro więc w tym zakresie (dotyczącym skazań prawomocnych z dniem 24.06.2020 r.) brak jest uregulowania szczególnego, zastosowanie powinna znaleźć reguła z art. 4 § 1 k.k. Rozwiązanie zawarte w art. 81 ust. 1 ustawy covidowej oznacza, że dotychczasowe przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego będą miały zastosowanie tylko wtedy, gdy wszystkie podlegające łączeniu skazania uprawomocnią się przed dniem wejścia w życie tej ustawy, tj. przed 24.06.2020 r. Z art. 81 ust. 2 wynika zaś, że nowe brzmienie przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego dotyczyć będzie jedynie takich sytuacji, w których wszystkie podlegające łączeniu skazania uprawomocnią się po 24.06.2020 r. Innymi słowy, „aby stosować nowe przepisy w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.06.2020 r. konieczne jest, aby wszystkie podlegające łączeniu kary zostały orzeczone po 24.06.2020 r.”²¹. W tym zakresie „dopóki będziemy mieli do czynienia ze stanami faktycznymi, w ramach których wszystkie kary jednostkowe orzeczone w stosunku do sprawcy stały się prawomocne przed wejściem w życie tarczy 4.0 w zakresie nowelizacji Kodeksu karnego, tj. przed 24.06.2020 r., albo wszystkie kary jednostkowe orzeczone w stosunku do sprawcy stały się prawomocne po wejściu w życie tej nowelizacji, tj. 24.06.2020 r.

²¹ Postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu z 11.08.2020 r. (III K 188/20), [http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/\\$N/153510000001506_III_K_000188_2020_Uz_2020-08-11_001](http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/$N/153510000001506_III_K_000188_2020_Uz_2020-08-11_001) (dostęp: 17.01.2022 r.).

albo po tej dacie, sprawa jest prosta. W tym pierwszym przypadku zastosowanie znajdą przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym przed 24.06.2020 r., natomiast w tym drugim przypadku – w brzmieniu obowiązującym od 24.06.2020 r.²². Wynika to wprost z zastosowania do czynów popełnionych pod rządami danej ustawy przepisów obowiązujących w czasie popełnienia czynu – skoro bowiem wszystkie skazania mają zostać popełnione przed lub po 24.06.2020 r., to do ich łączenia znajdują zastosowanie przepisy wówczas obowiązujące, chociażby orzeczenie w przedmiocie wydania wyroku łącznego co do skazań zapadłych przed 24.06.2020 r. miało następować po tej dacie²³. W tym zakresie art. 81 ust. 1 ustawy covidowej jest bowiem przepisem szczególnym co do art. 4 § 1 k.k.

Jednak art. 81 ust. 1 oraz ust. 2 ustawy z 2020 r. nie normują sytuacji, w której część skazań podlegających łączeniu nastąpiła przed 24.06.2020 r., część zaś po tej dacie (przyjąć należy, że również wtedy, gdy skazanie nastąpiło w dniu 24.06.2020 r.), w związku z czym w tym zakresie zastosowanie znajduje art. 4 § 1 k.k.²⁴ M. Zacharski słusznie stwierdza, że wykładnia językowa art. 81 ustawy

²² M. Zacharski, *Reguły intertemporalne a instytucja kary łącznej w tarczy 4.0*, Warszawa 2020, LEX/el., teza 2.

²³ Zob. w tym zakresie np. postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z 7.10.2020 r. (II Kz 168/20), [http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/\\$N/154015000001006_II_Kz_000168_2020_Uz_2020-10-07_001](http://orzeczenia.ms.gov.pl/content/$N/154015000001006_II_Kz_000168_2020_Uz_2020-10-07_001) (dostęp: 17.01.2022 r.), w którym stwierdzono, że „oczywiście sąd dostrzega, iż obecnie przepis art. 85 § 1 k.k. uległ istotnej zmianie z dniem 24.06.2020 r. i pozwala na orzeczenie kary łącznej, jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa. Należy jednak podkreślić, iż jest to możliwe dopiero od dnia 24.06.2020 r. i może mieć miejsce w ściśle określonej konfiguracji proceduralnej, gdyż zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2020 r. poz. 1086 – dalej ustawa COVID-19) «Przepisy rozdziału IX ustawy zmienianej w art. 38, w brzmieniu dotychczasowym, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy». Natomiast art. 82 ust. 2 ustawy COVID-19 jednoznacznie i wyraźnie stanowi: «Przepisy rozdziału IX ustawy zmienianej w art. 38, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy», co oznacza, że w realiach rozpoznawanej sprawy mają zastosowanie konsekwencje wynikające z treści art. 81 ust. 1 ustawy COVID-19, a nie z treści art. 81 ust. 2 ustawy COVID-19. Skoro bowiem E.H. została skazana prawomocnymi wyrokami przed dniem 24.06.2020 r., to brak jest podstaw do stosowania nowego (starego, bo w rzeczywistości normatywnej art. 38 pkt 3 ustawy COVID-19 przywraca art. 85 § 1 o treści sprzed dnia 1.07.2015 r.) brzmienia art. 85 § 1 k.k. Tym samym nie ulega wątpliwości, że art. 85 § 1 i 2 kk w dacie wydawania ostatniego wyroku skazującego względem E.H. w sprawie II K 98/19 Sądu Rejonowego w Nisku stanowił, iż jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną. Natomiast podstawą orzeczenia kary łącznej są wymierzone i podlegające wykonaniu, z zastrzeżeniem art. 89 k.k., w całości lub w części kary lub kary łączne za przestępstwa”.

²⁴ J. Lachowski (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2020, s. 524.

covidowej co prawda *prima facie* wyklucza możliwość połączenia skazań zapadłych przed i po 24.06.2020 r. (oraz w dniu 24.06.2020 r.), lecz do odmiennego wniosku musi prowadzić wykładnia prokonstytucyjna nakazująca stosowanie ustawy względniejszej²⁵. Będzie to jednak zależeć od szczególnego układu faktycznego, gdy jeden z czynów popełniony został przed dniem 24.06.2020 r., lecz wyrok skazujący za ten czyn zapadł już w dacie obowiązywania nowych przepisów i zachodzić będzie potrzeba połączenia tego skazania z innymi wcześniejszymi. Również w przypadku, gdy w jednym wyroku po 23.06.2020 r. sąd będzie orzekał za kilka przestępstw popełnionych przed 24.06.2020 r., art. 81 ustawy covidowej nie znajduje zastosowania²⁶. W tej mierze istotne jest porównanie przepisów przejściowych nowelizacji z 2015 r. i z 2020 r. Artykuł 19 ust. 1 ustawy z 2015 r. wprost przewidywał możliwość, a w zasadzie nakaz, łączenia kar zapadłych pod rządami ustawy sprzed 1.07.2015 r. z zapadłymi po tej dacie. W tym zakresie Trybunał Konstytucyjny wskazał, że art. 19 ust. 1 tej ustawy jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej²⁷. W wyroku tym Trybunał „nie podzielił zapatrywania, że przyjmowanie kryterium różnicowania sprawców, jakim jest data uprawomocnienia się wyroków skazujących, jest konstytucyjnie niedopuszczalne. Prawomocność orzeczenia Trybunał Konstytucyjny uznał za okoliczność prawnie istotną zarówno w prawie karnym materialnym, jak i procesowym. Jednocześnie przyjął, że stosowanie kwestionowanego kryterium odpowiada zasadzie proporcjonalności, gdyż ustawodawca, realizując postulat szybkiego wdrożenia nowych przepisów, jednocześnie zapewnił ochronę interesów sprawców, w stosunku do których wyroki uprawomocniły się przed wejściem w życie nowelizacji z 20.02.2015 r.”²⁸. Istotne jest także porównanie kierunku zmian z 2015 r. i 2020 r. O ile bowiem nowelizacja z 2015 r. co do zasady była zmianą na korzyść skazanych, ponieważ przesunęła w czasie moment decydujący o tym, kiedy dopuszczalne jest połączenie kar wymierzonych za poszczególne czyny, o tyle nowelizacja z 2020 r. miała kierunek przeciwny, ponieważ z powrotem przesunęła tę granicę do chwili wcześniejszej aniżeli w stanie prawnym sprzed 24.06.2020 r. W związku z tym ustawą względniejszą w przypadkach, o których mowa wyżej, a więc w razie popełnienia czynu przed tą datą, za który prawomocnie orzeczono karę po 24.06.2020 r., będzie stosownie do art. 4 § 1 k.k. ustawa obowiązująca przed 24.06.2020 r. Wskazanie to ma jednak charakter generalny i abstrakcyjny i wymaga uszczegółowienia, co zostanie przedstawione poniżej.

Decydujące znaczenie bowiem zawsze będzie miał konkretny układ faktycz-

²⁵ M. Zacharski, *Reguły intertemporalne...*, teza 3.

²⁶ A. Barczak-Oplustil, W. Górowski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, S. Tarapata, *Niekonstytucyjna nowelizacja Kodeksu karnego w związku z epidemią COVID-19*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2020/2, s. 29; A. Dziergawka, *Reguły intertemporalne związane z orzekaniem kary łącznej w warunkach art. 81 Tarczy 4.0.*, „Przegląd Sądowy” 2020/11–12, s. 127.

²⁷ Wyrok TK z 4.07.2018 r. (K 16/16), OTK-A 2018/52, LEX nr 2510943.

²⁸ M. Zacharski, *Reguły intertemporalne...*, teza 3.

ny dotyczący kolejności skazań. Wynika to z faktu, że w razie popełnienia czynu w dniu 24.06.2020 r. lub w terminie późniejszym o tym, czy kara zań wymierzona będzie podlegać łączeniu z prawomocnymi skazaniami sprzed 24.06.2020 r., decydować będzie spełnienie przesłanek z art. 85 § 1 k.k. Z zasady określonej w art. 6 § 1 k.k. wynika, że o zasadach odpowiedzialności karnej rozstrzyga ustawa obowiązująca w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany²⁹. Skoro sprawca popełnił kolejny czyn zabroniony, to o tym, czy będzie on podlegał łączeniu z karami wymierzonymi za wcześniej popełnione przestępstwa, rozstrzygać będzie norma odnosząca się do zasad łączenia kar obowiązująca w dacie popełnienia tego kolejnego czynu, a więc art. 85 § 1 k.k. w obecnym brzmieniu. W tej sytuacji nie mamy do czynienia ze zmianą ustawy uzasadniającą stosowanie art. 4 § 1 k.k., ponieważ kolejny czyn popełniony został już pod rządami nowej ustawy i na podstawie tej ustawy ustalane będzie, czy kara zań wymierzona będzie podlegać łączeniu z karami wymierzonymi za wcześniej popełnione przestępstwa. To, że nowa ustawa stawia surowsze warunki dla możliwości skorzystania z kary łącznej, nie może uzasadniać swego rodzaju „cofania się w czasie” i stosowania do czynu popełnionego 24.06.2020 r. art. 85 k.k. w brzmieniu poprzednio obowiązującym, które było względniejsze. Ustawodawca ma przecież swobodę w kształtowaniu prawa karnego i może dokonywać jego nowelizacji na niekorzyść sprawców przestępstw. Jedyne ograniczenie ustawodawcy wynika z zasady *lex severior retro non agit* wyrażonej w art. 4 § 1 k.k., a więc niedopuszczalności stosowania następczo dokonanej nowelizacji na niekorzyść sprawcy czynu popełnionego przed dokonaną zmianą³⁰. W omawianej sytuacji nie dochodzi do zmiany ustawy w odniesieniu do tego czynu, ponieważ został on już popełniony pod rządami nowej, surowszej ustawy. Co więcej, tego właśnie dotyczy art. 81 ust. 2 ustawy covidowej, który należy odczytywać w ten sposób, że w razie popełnienia czynu po wejściu tej ustawy w życie (24.06.2020 r.) nigdy nie będzie on mógł być objęty węzłem kary łącznej z poprzednimi skazaniami, ponieważ zawsze będzie zachodzić negatywna przesłanka z art. 85 § 1 k.k., tj. czyn ten został popełniony po uprzednim nieprawomocnym skazaniu za uprzednie przestępstwa. Innymi słowy, sprawca, popełniając kolejny czyn zabroniony, powinien był wiedzieć, że w razie niespełnienia przesłanek z art. 85 § 1 k.k. kara wymierzona za to przestępstwo nie będzie mogła być połączona z karami za wcześniejsze przestępstwa. W uproszczeniu można powiedzieć, że w takiej sytuacji sprawca czynu nie może korzystać z ochrony zaufania obywatela do obowiązującego prawa³¹. Kara łączna ze swej istoty jest instytucją korzystną dla skazanego, nie może ona się jednak sprowadzać do automatycznego premiowania sprawcy³². Stosownie zatem do tego, w razie popełnienia czynu w dniu 24.06.2020 r., kara za niego

²⁹ J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna...*, s. 186.

³⁰ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne...*, s. 130.

³¹ W. Wróbel, *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków 2003, s. 363.

³² M. Derlatka, *Kara łączna a racjonalizacja karania*, „Państwo i Prawo” 2015/6, s. 98.

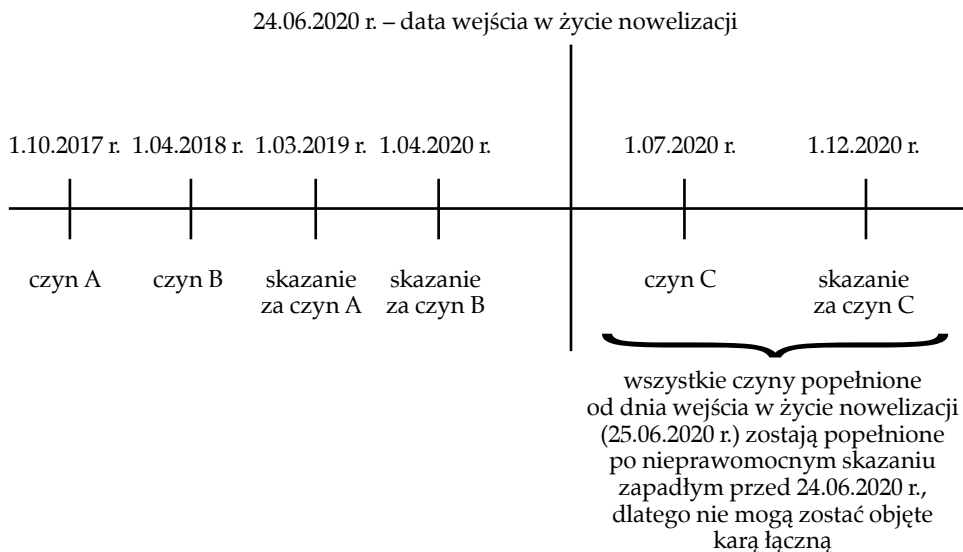
wymierzona będzie mogła podlegać łączeniu z karami wymierzonymi za wcześniej popełnione przestępstwa (a więc w czasie obowiązywania poprzedniej regulacji) tylko wówczas, gdy czyn ten popełniony został, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu. Powyższe rozwiązanie wynika także z porównania przepisów przejściowych nowelizacji z 2015 i 2020 r. W ustawie z 2015 r. bowiem w art. 19 ust. 1 ustawodawca wprost nakazał stosowanie nowych przepisów (które były korzystniejsze) do kar orzeczonych przed 1.07.2015 r., podczas gdy w ustawie z 2020 r. takiej regulacji brak. Jak zaś wskazano, wobec nieuregulowania tych kwestii w art. 81 ustawy covidowej zastosowanie znajdują ogólne reguły dotyczące stosowania norm prawnych w czasie.

Dla właściwego zrozumienia przedstawionej wyżej kwestii należy posłużyć się przykładem, w którym X został skazany prawomocnymi wyrokami:

- I. z 1.03.2019 r. za czyn popełniony 1.10.2017 r.,
- II. z 1.04.2020 r. za czyn popełniony 1.04.2018 r.,
- III. z 1.12.2020 r. za czyn popełniony 1.07.2020 r.

We wskazanym wyżej układzie procesowym czyn trzeci został popełniony 1.07.2020 r., a więc już w dacie obowiązywania zmienionego art. 85 k.k. Zgodnie zaś z art. 85 § 1 k.k. w obecnym brzmieniu przesłanką negatywną dla kary łącznej jest popełnienie przestępstwa po tym, jak zapadł, chociażby nieprawomocny, wyrok co do któregośkolwiek z tych przestępstw. W tym przykładzie czyn trzeci popełniony został już po skazaniu za czyny z pkt I i II. Wobec tego trzecie skazanie nie będzie podlegać łączeniu z poprzednimi. Stosownie zaś do art. 81 ust. 1 ustawy covidowej w stosunku do skazań z pkt I i II zastosowanie znajdą przepisy dotychczasowe, które w uchylonym art. 85 § 3 k.k. przewidywały późniejszą cezurę dla połączenia kar, a mianowicie moment rozpoczęcia odbywania kary. W związku z tym w takim stanie faktycznym sąd powinien wydać wyrok łączny w oparciu o kary jednostkowe orzeczone wyrokami z 1.03.2019 r. i 1.04.2020 r. i umorzyć postępowanie co do wyroku z 1.12.2020 r., pozostawiając go do odrębnego wykonania. Okoliczność, że trzecie skazanie będzie podlegać odrębnemu wykonaniu, nie może być w żaden sposób rozpatrywana w kategoriach sprzeczności z istotą kary łącznej, lecz jest prostą konsekwencją niespełnienia przesłanek do objęcia tego skazania karą łączną w oparciu o przepisy obowiązujące w dacie popełnienia tego przestępstwa. Gdyby nie dokonano nowelizacji art. 85 k.k., skazanie za trzeci czyn mogłoby być objęte karą łączną razem ze skazaniami za czyn pierwszy i drugi, gdyby popełniono go przed rozpoczęciem odbywania kar rzezonych tymi wyrokami. W żadnej jednak mierze do czynu, który został popełniony po dniu 23.06.2020 r. (a więc od 24.06.2020 r.), nie można stosować przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego, które wtedy nie obowiązywały, w szczególności przepisów w brzmieniu sprzed 24.06.2020 r. Skoro czyn popełniono w lipcu 2020 r., to kryteria dla łączenia kary za ten czyn

określać może tylko i wyłącznie przepis art. 85 k.k. obowiązujący w tej własnie dacie. Obrazowo przedstawia to poniższy schemat:

Inaczej sytuacja przedstawiałaby się w powyższym przykładzie, gdyby skazanie za trzeci z czynów nastąpiło co prawda 24.06.2020 r. lub później, lecz sam czyn popełniony byłby przed tą datą. Wówczas sytuacja przedstawiałaby się następująco:

- IV. wyrok z 1.03.2019 r. za czyn popełniony 1.10.2017 r. (czyn A),
- V. wyrok z 1.04.2020 r. za czyn popełniony 1.04.2018 r. (czyn B),
- VI. wyrok z 1.12.2020 r. za czyn popełniony 1.05.2020 r. (czyn C).

W tym przypadku bowiem czyn z pkt VI popełniony został w dacie obowiązywania przepisów, które przewidywały późniejszą możliwość połączenia kar. W związku z tym na podstawie art. 4 § 1 k.k. będzie zachodzić konieczność zbadania, czy przepisy obowiązujące w czasie popełnienia tego czynu będą względniejsze. Odpowiedź na to pytanie powinna być twierdząca z uwagi na to, że uchylony art. 85 § 3 k.k. pozwalał na połączenie tej kary z wcześniej wymierzonymi, ponieważ czyn ten nie został popełniony po rozpoczęciu odbywania kary za którekolwiek z wcześniejszych przestępstw. W tym zakresie art. 81 ust. 1 ustawy covidowej nie ma zastosowania, gdyż nie reguluje on sytuacji, w której łączeniu miałyby podlegać skazania zapadłe przed nowelizacją i po niej, ale dotyczące takiej sytuacji, w której wszystkie czyny popełnione zostały przed 24.06.2020 r.³³ Trzeba w tym miejscu wskazać, że „stosując w prawidłowy sposób art. 4 § 1 k.k. w postępowaniu o wydanie wyroku łącz-

³³ A. Limburska, *Aktualne zagadnienia intertemporalne związane z instytucją kary łącznej*, „Monitor Prawniczy” 2021/2, s. 98.

nego, sąd winien rozważyć «względność» ustaw przy porównaniu stanu normatywnego z daty orzekania w przedmiocie wydania wyroku łącznego oraz stanu normatywnego z czasu popełnienia każdego z przestępstw wchodzących w skład zbiegu³⁴. Wynika to wyraźnie z gramatycznej konstrukcji art. 4 § 1 k.k., który wyróżnia dwa punkty w czasie, w stosunku do których następuje badanie względności, a mianowicie czas popełnienia przestępstwa oraz czas orzekania. Wykładnia jednak tego przepisu nie może prowadzić do wniosków absurdalnych. Nie jest możliwe zatem cofanie się w czasie i stosowanie do czynów popełnionych od 24.06.2020 r. Kodeksu karnego w brzmieniu poprzednim tylko dlatego, że pozwalałyby one na połączenie kar wymierzonych za późniejsze przestępstwa. Taka wykładnia prowadziłaby do zdeprecjonowania nowelizacji Kodeksu karnego i wyłączałaby jego stosowanie na długie lata. Otóż bowiem wystarczyłoby, żeby sprawca, który dokonał w 2010 r. zbrodni zabójstwa, za które skazano go w 2017 r., w czasie przerwy w odbywaniu kary w grudniu 2020 r. popełnił nowe przestępstwo – to w myśl poprzedniego art. 85 § 3 k.k. kara za to przestępstwo podlegałaby łączeniu, ponieważ nie zostało ono popełnione w czasie „odbywania kary”³⁵ lub warunkowego z niej zwolnienia. Wyraźnie trzeba podkreślić, tak jak w pierwszym z powyższych przykładów, że w przypadku popełnienia kolejnego czynu po wejściu w życie ustawy z 2020 r., jeśli czyn ten został popełniony po wcześniejszym nieprawomocnym skazaniu za uprzednie czyny, nie ma możliwości połączenia kary za ten czyn z poprzednimi skazaniami. Nie można bowiem do czynu popełnionego 24.06.2020 r. stosować poprzedniego brzmienia art. 85 k.k., ponieważ nie mamy tu do czynienia ze zmianą ustawy i art. 4 § 1 k.k. nie znajduje tu w ogóle zastosowania. Wskazuje na to także wyraźna różnica w sposobie uregulowania przepisów przejściowych nowelizacji z 2015 i 2020 r., ponieważ w 2015 r. ustawodawca wyraźnie przesądził możliwość stosowania nowych, względniejszych przepisów w razie konieczności wydania wyroku łącznego składającego się z wyroków skazujących prawomocnych przed i po 1.07.2015 r. Tymczasem w art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z 2020 r. takiego rozwiązania brakuje. W zakresie nieuregulowanym, o czym wskazano wyżej, zastosowanie znajdą ogólne reguły interpretacyjne, dlatego nie można wykluczyć możliwości łączenia kar zapadłych przed wejściem i po wejściu tej nowelizacji w życie, pod takim jednak warunkiem, że do czynów popełnionych od 24.06.2020 r. nie będzie zachodzić negatywna przesłanka z art. 85 § 1 k.k. Z tego względu błędny jest wyrok Sądu Rejonowego w Bartoszych, w którym wymierzono skazanemu karę łączną w oparciu o wyroki jednostkowe zapadłe przed i po 24.06.2020 r., przy czym drugi z czynów został popełniony w okresie od 29.06.2020 r. do

³⁴ D. Kala, M. Klubińska, *Kara łączna i wyrok łączny...*, s. 133.

³⁵ W tym bowiem przypadku na gruncie poprzedniego art. 85 § 3 k.k. nie odbywał kary. Zob. odmiennie jednak wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 13.10.2016 r. (II AKa 388/16), LEX nr 2171141; także S. Żółtek (w:) *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 1–116*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 1109.

2.07.2020 r.³⁶, ponieważ w momencie popełnienia drugiego z czynów zachodziła już negatywna przesłanka dla wydania wyroku łącznego z art. 85 § 1 k.k. Z gruntu nieprawidłowe jest bowiem stwierdzenie, że „w związku z tym, iż w przedmiotowej sprawie kary objęte niniejszym wyrokiem łącznym zostały wymierzone wyrokami sprzed daty wejścia w życie powyższej ustawy, jak i po tej dacie, a na bazie aktualnego stanu prawnego wymierzenie kary łącznej nie byłoby możliwe, sąd – na podstawie art. 4 § 1 k.k. – zobowiązany był zastosować ustawę względniejszą, tj. obowiązującą w okresie od dnia 1.07.2015 r. do dnia 23.06.2020 r. Wobec braku zbiegu realnego przestępstwa, za które został skazany P.Ł. wskazanymi na wstępie wyrokami, była to jedyna możliwość orzeczenia kary łącznej”³⁷. Niezrozumiała i błędna jest praktyka dążenia za wszelką cenę do wydania wyroku łącznego. Instytucja ta, choć obowiązkowa, zakłada przecież pewne warunki dla „połączalności” kar, które w tym przykładzie nie zostały spełnione, w związku z czym nie można było tych kar połączyć. Podzielić należy stanowisko, że „aktualny model kary łącznej nie spełnia postulatów sprawiedliwości, jeżeli sprawca jednego czynu zabronionego musi odbyć karę w całości, a sprawca wielu przestępstw może liczyć na złagodzenie wymierzonej sankcji, w ramach kary łącznej, przy różnych wariantach jej wymierzania. Wydaje się, że najprostsze z punktu widzenia przede wszystkim wymiaru, ale także wykonania kary, jest odbycie przez sprawcę w kolejności wszystkich wymierzonych kar bez żadnych modyfikacji. Dlatego należy postulować rezygnację ze stosowania kary łącznej, w szczególności z instytucji wyroku łącznego”³⁸. Stanowisko to znajduje także oparcie w wyjątkowości instytucji kary łącznej, która stanowi wyjątek od konieczności odbywania kary w całości, wobec czego jej przesłanki powinny być wykładane w sposób zawężający³⁹.

Trzecią w końcu możliwością jest sytuacja, w której wszystkie czyny zostały popełnione przed 24.06.2020 r., lecz w stosunku do nich zapadły wyroki jednostkowe już po wejściu w życie ustawy z 2020 r. Tej sytuacji *prima facie* wprost dotyczy art. 81 ust. 2 ustawy covidowej nakazujący stosowanie nowego brzmienia rozdziału IX Kodeksu karnego. W tym jednak przypadku, podobnie jak we wskazanym wyżej drugim przykładzie, zachodzić będzie konieczność zbadania na podstawie art. 4 § 1 k.k. względności ustawy obowiązującej w czasie popełnienia obu tych czynów. Takiego stanu faktycznego dotyczy wyrok Sądu Rejonowego w Bartoszycach⁴⁰, w którymłączeniu podlegałyby skazania zapadłe już po 24.06.2020 r., lecz które dotyczyły czynów popełnionych na gruncie poprzedniego brzmienia rozdziału IX Kodeksu karnego. W takim przypadku porzestanie na powołaniu art. 81 ust. 2 ustawy covidowej jest niewystarczają-

³⁶ Wyrok Sądu Rejonowego w Bartoszycach z 1.02.2021 r. (II K 415/20), LEX nr 3150962.

³⁷ Wyrok Sądu Rejonowego w Bartoszycach z 1.02.2021 r. (II K 415/20), LEX nr 3150962.

³⁸ A. Dziergawka, *Reguły intertemporalne związane z orzekaniem kary łącznej...*, s. 132.

³⁹ L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010, s. 207.

⁴⁰ Wyrok Sądu Rejonowego w Bartoszycach z 17.03.2021 r. (II K 31/21), LEX nr 3165891.

ce, gdyż wymaga zbadania relacji obecnie obowiązujących przepisów do przepisów obowiązujących w momencie popełnienia każdego z przestępstw.

WNIOSKI

Podsumowując powyższe rozwiązania, wskazać należy, że w ramach nowelizacji z 19.06.2020 r. ustawodawca postanowił przywrócić cezurę czasową decydującą o możliwości wydania wyroku łącznego obowiązującą uprzednio do 1.07.2015 r. W związku z tym w tym zakresie na powrót aktualne będą stanowiska wypracowane w doktrynie i orzecznictwie w tym stanie prawnym. Zmiana w tym zakresie art. 85 k.k. jest zmianą na niekorzyść w stosunku do stanu prawnego ukształtowanego z dniem 1.07.2015 r., dlatego istotne znaczenie mają w tym zakresie przepisy intertemporalne i właściwa ich wykładnia. Kwestię tę ustawodawca uregulował w art. 81 ustawy z 19.06.2020 r., jednak regulacja ta nie ma charakteru bezwzględnego. Dotyczy bowiem jedynie tych sytuacji, w których albo wszystkie skazania zapadły przed dniem wejścia w życie tej nowelizacji (tj. 24.06.2020 r.), albo po tej dacie. W zakresie nieuregulowanym jednak zastosowanie znajdą ogólne reguły intertemporalne. W szczególności sąd orzekający karę łączną będzie obowiązany badać przez pryzmat art. 4 § 1 k.k. względność poprzedniego stanu prawnego obowiązującego do 24.06.2020 r. w takich sytuacjach, w których łączeniu podlegać będą skazania zapadłe przed wejściem i po wejściu w życie ustawy z 19.06.2020 r., przy czym skazanie zapadłe po wejściu tej ustawy w życie dotyczy czynu popełnionego przed 24.06.2020 r. Podobnie będzie w przypadku, gdy sąd orzekał będzie w dniu 24.06.2020 r. lub później co do dwóch przestępstw popełnionych przed tą datą.

Artykuł 4 § 1 k.k. nie będzie jednak znajdował zastosowania w tych przypadkach, w których skazany dopuszcza się kolejnego przestępstwa w dniu 24.06.2020 r. lub później, tj. już po wejściu w życie zmian dokonanych ustawą z 19.06.2020 r. W tym zakresie kara orzeczona za taki czyn nigdy nie będzie podlegać łączeniu z uprzednimi skazaniami zapadłymi przed 24.06.2020 r., ponieważ zawsze zachodzić będzie negatywna przesłanka z art. 85 § 1 k.k., a mianowicie czyn ten zostanie popełniony po nieprawomocnym skazaniu za wcześniejsze przestępstwa. W tym zakresie nie można do czynu, który został popełniony 24.06.2020 r. lub później, stosować przepisów poprzednio obowiązujących, gdyż żadna norma prawna na to nie pozwala. Instytucja kary łącznej nie może być stosowana bezkrytycznie i w razie niespełnienia jej ustawowych przesłanek kary jednostkowe będą podlegały odrębnemu wykonaniu.

ABSTRACT

Jan Kluza

The author is a court assessor in the District Court in Kielce, graduate of doctoral studies at the Faculty of Law and Administration of the Jagiellonian University in Krakow.

Intertemporal aspects of the aggregate penalty with particular emphasis upon changes resulting from the amendment of the Criminal Code of 19.06.2020

The article discusses the issue relating to the amendment, made on 24.06.2020, of the Criminal Code of 19.06.2020, as regards the principles of adjudicating an aggregate penalty. Despite a short time since the provisions in question entered into force, first rulings have already been rendered where doubts are raised concerning interpretation of transitional provisions contained in the Act of 19.06.2020. Considering the direction of amendments made by the Act in question, this issue is of crucial importance. It should be observed in this context that Article 81 of the Act of 19.06.2020 which includes transitional provisions has no absolute nature so that, in the scope left uncovered thereby, general rules for transitional provisions apply, which is discussed in detail in the article.

Keywords: *aggregate penalty, amendment, transitional provisions, intertemporal rules*

Jan Kluza

ORCID ID: 0000-0002-0929-6093; e-mail: jan.kluza@hotmail.com

Autor jest asesorem sądowym w Sądzie Rejonowym w Kielcach, absolwentem studiów doktoranckich na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA

Barczak-Oplustil Agnieszka, Górowski Wojciech, Iwański Mikołaj, Małecki Mikołaj, Mamak Kamil, Zontek Witold, Tarapata Szymon, *Niekonstytucyjna nowelizacja Kodeksu karnego w związku z epidemią COVID-19*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2020/2, s. 29

- Derlatka Marek**, *Kara łączna a racjonalizacja karania*, „Państwo i Prawo” 2015/6, s. 98
- Dziergawka Anna**, *Reguły intertemporalne związane z orzekaniem kary łącznej w warunkach art. 81 Tarczy 4.0*, „Przegląd Sądowy” 2020/11–12, s. 127
- Gałązka Małgorzata** (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2019
- Giezek Jacek** (w:) *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2021
- Kala Dariusz, Klubińska Maja**, *Kara łączna i wyrok łączny*, Kraków 2017
- Kardas Piotr** (w:) *Kodeks karny. Część ogólna*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2016, t. 1, komentarz do art. 53–116, s. 475–476
- Kluza Jan**, *Zasady orzekania kary łącznej na skutek wyroków Trybunału Konstytucyjnego K 14/17 i P 20/17*, „Prokuratura i Prawo” 2020/10–11, s. 160
- Lachowski Jerzy** (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, Warszawa 2020
- Limburska Alicja**, *Aktualne zagadnienia intertemporalne związane z instytucją kary łącznej*, „Monitor Prawniczy” 2021/2, s. 98
- Mierzwińska-Lorencka Joanna**, *Tarcza 4.0 a zmiany w regulacjach dotyczących kary łącznej*, Warszawa 2020, LEX/el., teza nr 4
- Pohl Łukasz** (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2020
- Sławiński Marek**, *Intertemporalne zagadnienia nowelizacji przepisów o karze łącznej. Wybrane problemy w kontekście art. 19 ustawy nowelizującej z 20.02.2015 r.*, „Palestra” 2015/7–8, s. 148
- Warylewski Jarosław**, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2020
- Wróbel Włodzimierz**, *Aktualne problemy intertemporalne okresu przejściowego po wejściu w życie ustawy z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw – cz. 1*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2015/3, s. 72
- Wróbel Włodzimierz**, *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków 2003
- Wróbel Włodzimierz, Zoll Andrzej**, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013
- Zacharski Michał**, *Reguły intertemporalne a instytucja kary łącznej w tarczy 4.0*, Warszawa 2020, LEX/el., teza 2
- Żółtek Sławomir** (w:) *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 1–116*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017